

שואה כ"ה

כ"ה כ"ה ר"ה

כ"ה

ראה אנכי. — בחוות יאיר בשם בעה"ט, ראה אנכי, ראת את עשרת הדברות שפותחין באנכי. והענין הוא עפ"י מה דאיתא בגמרא כל מח שישראל אוכלים בעוה"ז אינם אוכלים אלא בזכות האמונה ויש להבין לפי דוקא בזכות האמונה. ואמר הרבי ר' העשיל ז"ל, דהנה באמת קשה מה שאמרו שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, והלא כתוב ביומו תתן שכרו, והמלין שכר שכיר עובר בלאו. וא"כ למה אין הקב"ה משלם שכר מצוה בהאי עלמא. אך התירוץ הוא עפי הידוע בגמרא דלאו דלא תלין הוא רק באם בעל הבית עצמו שכר את הפועל, אבל אם שכר אותו ע"י שליח אין בו משום לא תלין. והנה כל התורה שמענו ישראל מפי משה, אבל אנכי ולא יהיה מפי הגבורה שמענום. ולפי"ז אתי שפיר, דכל התורה והמצוות ניתנו ע"י שליח ולא נוהג בו הדין דלא תלין וע"כ שכר מצוה בהאי עלמא ליכא. אבל אמונה שכל עיקריה כלולים בדברה ראשונה דאנכי, זה מפי הגבורה שמענו ולא ע"י שליח, ועל זה מגיע שכר מצוה בהאי עלמא. וזה כל מה שישראל אוכלים בעוה"ז אינם אוכלים אלא בזכות האמונה. וזה ביאור הכתוב שלפנינו, ראה אנכי, היינו הדברה הראשונה בעשרת הדברות, ועל כן אני נותן לפניכם ברכה, היינו מתן שכר בעוה"ז בזכות קיום האמונה.

1
ע"י ר' יהושע

16

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה וגו' והיה כי יביאך ה' אל הארץ וגו' ונתת את הברכה על הר גריזים ואת הקללה על הר עיבל (יא, כ"ב).

2
כ"ה ר"ה

ולחן בפרשת תבוא: אלה יעמדו לברך את העם על הר גריזים וגו' שמעון ולוי וגו', ואלה יעמדו על הקללה בהר עיבל ראובן גד וגו' (כו, י"ב).

ובמס' סוטה במשנה (דף ל"ז א') איתא: ששה שבטים עלו לראש הר גריזים וששה שבטים עלו לראש הר עיבל, והכתיב תהלים תארוזן עמדו למטה באמצע וכו', הסכו פניהם כלפי הר גריזים ופתחו בברכה, כדרך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה ואלו ואלו עונין אמן, הסכו פניהם כלפי הר עיבל ופתחו בקללה, ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה, ואלו ואלו עונין אמן וכו'.

א. כאלו הציו חייב וחציו זכאי, עשה מצוה אחת אשריו שהכריע עצמו לכף זכות, עבר עבירה אחת אי לו שהכריע עצמו לכף חובה וכו', ר' אלעזר ב"ר שמעון אומר, לפי שהעולם נידון אחר רובו, עשה מצוה אחת אשריו שהכריע את עצמו והאן כל העולם לכף זכות, עבר עבירה אחת אי לו שהכריע את עצמו והאן כל העולם לכף חובה, ופירש רש"י: יראה אדם עצמו כאילו שקול, כל העולם שקול כמחצה צדיקים וחסידיים ומחצה רשעים, וכאלו מעשיו שקולים כמחצה על מחצה, עשה מצוה אחת נמצאו זכותיו מכריעין ונמצא צדיק, ועל ידו כל העולם הוכרע להיות רובן צדיקים, ע"כ.

ב. ולהורות על הענין הזה, נצטוו כשבאו להר גריזים הר עיבל, וקבלו או את התורה באלה ובשמרעו ולהיות כל ישראל ערכים זה לזה — שכל המון ישראל יתחלקו לשני חצאים, ששה שבטים על הר גריזים וששה על הר עיבל, ולתת את הברכה כלפי הר גריזים ואת הקללה כלפי הר עיבל, שיתראה כאלו המחצה ראו לברכה כשביל שקיימו את התורה, והמחצה להיפך, כאלו

יש לדיקק בפרשה זו, ובכמה מהדיוקים כבר עמדו המפרשים, א) מהו הלשון "ראה", דראיה שייך על דבר מחשי ולא על אמירה ודיבור, שבהם שייך לשון שמיעה ולא ראה, ב) פתח בלשון יחיד "ראה", וסיים בלשון רבים, אנכי נותן "לפניכם", ג) מה שאמר אנכי נותן לפניכם "היום", ברכה וקללה, הלא הברכה והקללה שאמר סאו, נאמרו בהר גריזים ובהר עיבל לאחר שעברו את הירדן, ד) מה טעם שחילקו את העם לשני מחנות, ששה שבטים על הר גריזים ונמנו עליו את הברכה שפתחו בברוך, וששה שבטים על הר עיבל ונתנו עליו את הקללה שפתחו בארור, ולא נצטוו שכל ישראל יהיו ביחד ולכולם יאמרו את הברכה ואת הקללה לכל השבטים בשוה, אלא שצוה התורה להפריד ביניהם דוקא, וליתן הברכה למחצית השבטים והקללה למחצית השנית, ומה טעם הדבר.

ויתכן לבאר, דלכך חילקו את כלל ישראל לשני מחנות שוות, להורות על הענין שאמרו בגמרא (קידושין מ' ב'), לעולם יראה אדם עצמו

16

1

3

א קיימו את התורה ח"ו, כדי לעורר בזה את כל אחד מישראל שידע וישים אל לבו את האחריות הגדולה המוטלת כעת על כל אחד ואחד, ושתמיד יראה את עצמו ואת כל העולם כולו כאילו הוא מחצה חייב ומחצה זכאי, כאותו הציור שרואה עכשיו את כלל ישראל מחולק לשני חצאים שווים, המחצה האחד על הר גריזים אשר שם צוה ה' את הברכה, והשני על גריזים, ששם ההפך, ואם יעשה מצוה יכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות, ואם יעשה עבירה ח"ו יכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה.

ולו הכוונה אמר, ראה, היינו גם ראיית עינים ממש, שתראה בעיניך ותסתכל איך שכלל ישראל נחלק לשני חלקים שווים, מחצה לכאן ומחצה לכאן, וזוה תראה ותבוננן גם בעין שכלך להבין ולהשכיל שזה הציור צריך להיות תמיד מול עיניך, שכל העולם נמצא בכף מאזנים שקול, ויש בידך בכל אשר תעשה להכריע אותך ואת כל העולם לזכות ולהביא עליך ועל כל העולם את הברכה, וההיפך בהפכו.

ומטעם זה ג"כ התחיל בלשון יחיד, ראה, ואמר אשר אנכי נותן לפניכם היום, בלשון רבים, היינו שכל יחיד צריך לראות ולהסתכל שהרבים תלויים בו, ושכל יחיד במעשיו יוכל לזכותם ולהעלותם במעלה של צדיקים, או להורידם ח"ו למדרגה תחתונה שיהיו נקראים רשעים, ויתבונן בזה כל יחיד, שהרבים תלויים בו.

ולכן אמר אשר אנכי נותן לפניכם, היום, היינו שבכל יום ובכל שעה צריך להיות עומד לנגד עיניו הציור והחשבון הלוה, וכמו שאמר על זה חז"ל הלשון "לעולם" יראה אדם עצמו כאילו חציו זכאי וחציו חייב, ובהתבונן על הדבר הזה בכל יום ובכל שעה, או ילך לבטח דרכו להיות סור מרע ועשה טוב *.

ב.

ובגמרא סוטה (ל"ז א') תניא, רבי אליעזר בן יעקב אומר, אי אפשר לומר לוי למטה, שכבר נאמר למעלה, [ופירש"י: שכבר נאמר למעלה, משה כתב בתורה אלה יעמדו לברך וגו' שמעון לוי ויהודה], ואי אפשר לומר למעלה, שכבר נאמר למטה, [ופירש"י: שכבר נאמר לוי למטה, לבספר יהושע (ח) כדכתיב וכל ישראל תקניו

עומדים מזה ומזה לארון נגד הכתנים והלויים, אלמא כתנים ולויים למטה ה[יין], וא כיצד, זקני כהונה ולויה למטה והשאר למעלה, רבי יאשיה אומר כל הראוי לשרת למטה והשאר למעלה, רבי אומר אלו ואלו למטה זק עומדים, הפכו פניהם כלפי הר גריזים ופתחו בברכה, כלפי הר עיבל ופתחו בקללה, מאי על על בסמוך, כדתניא וכו', ועי' רש"י, מבואר בכאן, שרבי טובר שלא עלו כלל על ההרים רק כולם עמדו למטה, אלא שששה שבטים עמדו כלפי הר גריזים וששה כלפי הר עיבל, אבל ר' אליעזר בן יעקב ור' יאשיה טוברים שאמנם עלו השבטים על ההרים, אלה על הר גריזים, ואלה על הר עיבל, והכתנים התלויים עמדו למטה, וכן כתב רש"י בפ' תבוא כדעה זו.

ויש להבין, לאיזה טעם נצטוו שכל ישראל יעלו על ההרים אלה מזה ואלה מזה, הלא מדרך העולם שכל מי שמדבר אל הקהל, שהוא עולה על הכמה למעלה ומשמיע את דבריו לפני העם העומדים למטה, כדי שכולם ישמעו את דבריו, וכיון שכאן היו הכתנים והלויים צריכים להשמיע את דבריהם לפני כל המון בית ישראל, היה מן הראוי שהם יעלו על ההר להשמיע את הברכה והקללה לפני קהל ישראל, שהשבטים יעמדו למטה לשמוע את דבריהם, וכאן נעשה לכאורה היפוך הסדר, שהלויים עמדו למטה וכל ישראל עמדו למעלה על ההרים, והלויים נשאו מדברותם מלמטה כלפי מעלה.

ואולי יתכן שבא לדמו בזה ולהורות על מצבם ומעמדם של ישראל, שבכל הזמנים ו בכל המצבים להם נמצאים במעלה עליונה תחת השגחתו של הקב"ה, והוא צ"ע מה שאמרו בגמרא (כתובות ס"ז ב') במעשה בבתי של נקדימון בן גוריון, שלקמה שעורים מבין גללי בהמתן של ערביים,

ובכה ר' יוחנן בן זכאי ואמר, אשריכם ישראל בזמן שעושין רצונו של מקום אין כל אומה ולשון שולטת בהם, ובזמן שאין עושין רצונו של מקום מוסרין ביד אומה שפלה, ולא ביד אומה שפלה אלא ביד בהמתן של אומה שפלה, וכתב על זה המתרש"א בחידושי אגדות ח"ל: אמר אשריכם על שני הצדדים, כי באמת שני התפקידים הם למעלה ישראל, כי כל אומה יש לה שר ומול בשמים, מה שאין כן ישראל שאין להם שום מול, אבל הם חלק ה' כי יעקב חבל נחלתו, ועל כן כשעושין רצונו הם למעלה מכל האומות ושריהם, כמיש הבט נא השמימה וגו', שדרשו שהוציא את אברהם החוצה למעלה מכל צבא השמים וכו', אבל כשאין עושין רצונו, הקביה מסלק שכינתו מהם והרי הם שפלים ונבזים מכל האומות שיש להם שר ומול ולשראל אין שר ומול, צ"כ, וכן כתב בענין זה בעל העקידה, מבואר מזה, שגם מירידתם ושפלותם הנוראה של ישראל, ניכר ונודע גדולתם ומעלתם שזוה חלק ה' עמו וחבל נחלתו, ולכוונה זו נצטוו בכאן שישראל יעלו אל ההרים, כדי להראות ולהורות שבשני הזמנים ובשני המצבים, בין כשהם עושים רצונו של מקום ומבורכים בכל המרכות, ובין כשאין עושין רצונו ובא עליהם ההיפך, הם שפלים וירודים, גם אז נראה וניכר מעלתם וגבוהותם, שאין הם עומדים תחת שום שר ומול, אלא תחת ידו ורשותו של הקב"ה לבד, והם עמו ונחלתו לעולם, ולרמוז על הענין הזה של מעלתם של ישראל, נצטוו להיות השבטים עומדים על ההרים מזה ומזה, בין לברכה ובין להסבה.

ואין ספק אצלי גם כן שהמקום אשר ייחדו אברהם בנבואה היה ידוע אצל משה רבינו ואצל רבים, שאברהם ציוה אותם שיהיה זה בית עבודה, כמו שבאר המתרגם ואמר (בראשית כב, יח), ופלא וצלי אברהם תמן באתרא ההוא ואמר קדם ה' הכא יהון פלחין דריא וגו', ואשר לא התבאר בתורה ולא נזכר בפרט, אבל רמז אליו ואמר אשר יבחר וגו', יש בו אצלי שלש חכמות, האחת מהן, שלא יחזיקו בו האומות וילחמנו עליו מלחמה חזקה, כשידעו שזה המקום מן הארץ הוא תכלית התורה, והשנייה, שלא יפסידוהו מי שהוא בידם עתה וישחיתוהו בכל יכלתם, והשלישית, והיא החזקה שבהם, שלא יבקש כל שבט היותו בנחלתו ולמשול בו, והיה נופל עליו מן המתלוקת והקטטה, כמו שנפל בבקשת הכהונה, ולוה באה המצוה שלא יבנה בית הבחירה אלא אחר הקמת מלך, עד שתהיה המצוה לאחד, ותסתלק המחלוקת, כמו שבארנו בספר שופטים (הלכות מלכים א, א-ב). (מורה הנבוכים ג, מה) (4)

2

כ"ג' בת"י

(7) ס"א ס"ב

1 ולא הספיק הבצק להחמין וכו'. ואם
תאמר, והלא אף קודם שיצאו ממצרים צוה
להם הקדוש ברוך הוא לאכול מצה, כדכתיב
(י' שמות י"ט טו) "שבעת ימים תאכל מצות
וכו'", כמו שכתוב בפרשת כא^ב. והרמב"ן
תירץ¹, שכן היה גלוי לפני הקדוש ברוך הוא
שיצאו בחפזון, ולא יספיק הבצק להחמין.²
ונראה לומר, שהקדוש ברוך הוא רצה דווקא
להוציאם בענין זה, להראות שהוא יתברך
הוציאם ביד חזקה, ולא יאמרו ישראל
מעצמנו יצאנו. אבל כאשר יראו כי פרעה
מלך מצרים, שהיה ממחר לשלחם קודם
שהחמיצו עיסתם, אף על גב שאין זה ברצון
שלהם³, אין זה רק בשביל שחוקה יד ה'
עליהם, ובזיו החזקה הוציאם. ואלמלא⁴
היתה עיסתם חמוצה, כבר לא היה ניכר יד ה'
וחזקה, דודאי מרצונם ישראל היו יוצאים,
ואם כן באיזה דבר היה נראה יד ה' החזקה
עליהם. ומפני כך היה מחשבתו יתברך
בראשונה להוציאם קודם שתחמין עיסתם.
להודיעם מה שהבטיחם "כי ביד חזקה יגרשם
מארצו" (י' שמות י"ט טז). ולפיכך צוה קודם
יציאתם על אכילת מצה, אחר שכן היה רוצה
להוציאם⁵ ועיין בפרשת בא (שמות פ"ג אות טג),
ושם מבואר⁶. ובספר גבורות נתבאר עיקר

(8) כ"ג' בת"י

1 כי דבר טרה על ה' אלהיכם המוציא אתכם מארץ מצרים. כלומר מורד במלכות שמים הוא. ואפילו עשה כמה אותות ומופתים והעמיד חמה באמצע הירקיע ואמר: שהקב"ה צוהו שנעבוד היום כוכב או מזל, או אחד משאר הכחות העליונים, תרי זה חייב מינתת חנק, לפי שבא להכחיש נבואתו של משה רבינו ע"ה המפורסמת והמבוררת לכל ישראל¹, וכן בא להכחיש דבור: לא יהיה לך² שכל ישראל שמעו באזניהם, והם יודעים ועדים בדבר זה, ולכן אמרה תורה, יומת³, וכל מה שעשה הכל בדרך חכמה ודעות ועדים בדבר זה, ונתה זה בענין עבודת אלילים בלבד שאין אנו מאמינים אותו כל עיקר ואין אנו משגיחין בו כשום אות ומופת שיעשה, אבל בשאר קצות אם יאמר לנו שנעבור היום על מצוה מלונת שהקב"ה צוהו בכך, כיון שהוא קודם לכן מוחזק אלינו בנביא והוא מהלך בדרכי הנבואה והפרישות, יש לנו להאמין אותו כיון שאינו מצוה לעבור על אותה מצוה לדורות ולעקור אותה לגמרי, אלא הוראת שעה אומר כן, מצוה עלינו לשמור לו, זהו שכתוב: אליו תשמעו⁴. ומה שאנו סומכין על אנת שלו, ובאפשר הוא שיעשה אות בדרך חכמה וכשוף והוא אינו נביא, מפני שאנו הולכין אחר חוקתו הטובה, וכיון שהחוק אצלנו קודם לכן בנביא יש לנו להעמידו על חוקתו כמו שאנו סומכין על שני עדים שהם כשרים אצלנו, ובאפשר הוא שיהיו עדי שקר, אלא אנו מעמידין העדים בחזקתן, וכן בכאן בנביא זה יש להעמידו על חוקתו, ועל זה אמרה תורה: הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו⁵. וכן דרשו רז"ל⁶: ככל אם יאמר לך נביא עבור על דברי תורה כאלהיו בהר הכרמל שמע לו חוץ מעבודה זרה. וענין אליהו הוראת שעה ונתה, שהקריב עולה בחוק. כדי להכחיש* נביאי הבעל, ולא נתכוון לעקור המצוה, שאלו נתכוון אסור לשמוע אליו שכל המצות נצחיות הן, ולדורי דורות נתנה שנאמר:
2 לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת⁷. ומה שהוכחו החכמים ז"ל אליהו הוא הרין לכל שאר הנביאים שצוה מפי הקב"ה שנעבור על המצות לפי שעה, כמו עשה יהושע* שנצטוו בכבוש יריחו בשבת, ועשה זה לפי שעה, לא שנצטוו לעקור מצות שבת חס ושלום. וכן מצונו באלישע שצוה: וכל מעין מים יסתמו וכל עץ טוב יפילו⁸, והתורה אמרה: לא תשחית את עצה⁹, אלא לפי שעה צוה כן* לא לעקור המצוה, שאם נתכוון לכך אין שומעין לו, ואין צריך לומר לעקור המצוה לגמרי אלא אפילו להוסיף עליה או לגרוע ממנו אין ראוי לנו להאמין בזה בנבואת שום נביא¹⁰. וזה באור מה שאמרו רז"ל¹¹: אם יבא אליהו ויאמר חולצין במנעל* שומעין לו, בסנדל אין שומעין לו*. ועוד במסכת ברכות¹²: אילו אמרה לי יהושע בן נון מפומיה לא צייתניא ליה ולא שמענא מינה. ואפילו שמענו רת קול מן השמים כנגד המצות אין אנו שומעין חבת קול לעקור המצוה, לפי שהמצוה על ידי נבואה באה לנו שהיא למעלה מבת קול*, ולכן לא הצינו משגיחין בבת קול, ועל זה אמרו בבבא מציעא¹³: עמד רבי יהושע על רגלו ואמר: כתבת עלינו בחורתך: אחרי רבים להטות¹⁴.

ש"א ש"ב

(8) ה"ח ת"א

(9) ומעין סברה זו כתב לגבי קדושת שבת, שו"ל בנביא בראשית פ"ב אות א: 'אילו כתב יוכל ביום הששי' [ולא כפי שכתוב "השביעי" (בראשית ב, ב)], הייתי אומר שכלה המלאכה באמצע יום ששי, אבל השתא דכתיב יוכל אלהים ביום השביעי, ונאמר [שם] וישבות ביום השביעי, אי"כ סתרי אהודי, ועל כרחך צריך לפרש יוכל אלהים ביום השביעי בהתחלת יום השביעי, ואין להקשות, ואם היה פירושו שכלה המלאכה באמצע יום הששי, מה נפקא מיניה, ונראה שדבר גדול בא לומר, שלא תאמר כי שבתת שבת הוא במקרה, כלומר שלא היה עוד מלאכה לעשות... וא"כ לא היה זה מעלת שבת, שאילו היה לו מלאכה היה עושה עוד מלאכה אף בשבת, ולפיכך כתב יוכל אלהים ביום השביעי, דהיינו לגמרי ביום השביעי, שנראה כאילו כלת ביום השביעי, וכ"כ המשין הקב"ה המלאכה, ולא שבת מן המלאכה אלא בשביל השבת, שהוא יום מנוחה, מתו אנו לומדין שהשבת בעצמו ראוי לשבתות, וכן אמרו רז"ל [ב"ר ז, ה] שבער"ש ביה"ש ברא הקב"ה השמים, וקידש עליו היום, ולא גמר אותם. וראה שם הערה 3. ובפסח, שאיקראי "שבת" ויקרא כג, יא, חזרת ונשנית העיקריות של המועד באותה דרך שמוגשת העיקריות של שבת

(3)

גאולתן ממצרים כלילה זו, וזהו דמשיב להרשע
 על חקירותיו והגדת לבנך ביום ההוא לאמר
 בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים, לא אמר
 לו בעבור שיצאתי ממצרים אני עושה המצוה
 רק להיפוך בעבור מצות אלו נתחדש לנו יצ"מ,
 וזהו בכלל בכל טעמי המצות דלא בשביל
 הטעם נעשה המצוה רק להיפוך דבעבור המצוה
 בא הטעם. וכמו דראינו דבזכות פסח ומצה
 ומרור שיש כלילה זו זכו להגאל ושלא הספיק
 בצקם להחמיץ. וכן זכינו לבטל ע"ז של
 המצריים בפומבי לעין כל ולא יחרץ כלב לשונו
 וכן הוא בכל המצות, ובוזה נסתר כל חקירותיו
 של הרשע דאין לו מקום לערער לומר דבהבטל
 הטעם בטל המצוה חלילה. ונמצא דהמצוה
 בעצמה בעצם יסודה היא חוקה לא נודע לנו.
 עיקר טעמה והיא קיימת לעולמים בלא הפסק:
 ויבואר בזה המשך של הפסוק והגדת לבנך
 ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה'
 לי בצאתי ממצרים גו' ושמרת את החוקה הזאת
 למעדה מימים ימימה. דאע"ג דהם מצות
 שכליות אחר. שחידש לו דהטעם בא מן המצוה
 א"כ המצוה בעצמה היא חוקה וקיים לעולם
 מימים ימימה בלא הפסק גם כשיתחדש איו
 זמן שלא יהיה שייך הטעמים הנודעים. והיא
 תשובה מספקת להרשע וחביריו:

1
b
c
d
e
f
g
h
i
j
k
l
m
n
o
p
q
r
s
t
u
v
w
x
y
z

ועל דבריו אלו באה התשובה ואף אתה הקהה
 את שניו ואמור לו בעבור זה עשה ה' לי
 בצאתי ממצרים. ויש בדברים אלו תשובה
 וסתירה גדולה לכל דברי האפיקורסות שלו.
 והוא דאע"ג דטעם זה אמת דפסח שעשו
 ישראל במצרים בשעת מעשה היתה הוראה
 לביטול ע"ז שלהם. מ"מ עוד חידש להרשע
 חידוש דברים שלא ידע מהם, והוא דגם
 בהמצות שאנו יודעין בהם הטעם וכמו במצה
 שאמרו בה טעם על שלא הספיק בצקם של
 אבותינו להחמיץ עד שגאלם. וכן מרור שבא
 לזכר שמררו המצריים חייהם ופסח על שפסח
 על בתי אבותינו. מ"מ בודאי דאין זה עיקר
 יסודה של המצוה ולא מטעם זה נתחדשה
 המצוה, והטעם אינו רק דבשביל זה מוטל עלינו
 החוב לקיים ולעשות מצוה זו ולא נהיה כפוי
 טובה, וכן דקדקו רבותינו ואמרו מצוה זו שאנו
 אוכלין כו' על שום שלא הספיק בצקם כו'
 דהוא רק טעם דמשי"ה אנחנו מקיימים מצוה זו.
 אבל עיקר יסודה של המצוה למה כך היא
 המצוה אינו בשביל זה מה שהיה במצרים
 דהרי התורה קדמה לעולם וגם קודם העולם
 היתה התורה והיה כתיב בה מצות מצוה, וגם
 אברהם אבינו וכל האבות קיימו התורה כולה,
 עד שלא ניתנה וא"כ הוא כליל ט"ו בניסן אכל
 אברהם מצוה ומרור אע"ג דאז היה קודם גלות
 מצרים. ועל כרחק מצות אלו לא נצמחו
 מגאולת מצרים רק הוא להיפוך דמוכות מצות
 פסח ומצה ומרור שיש כלילה הזאת נצמחה

9
ביום
הוא
כ"ט
טו

חיבה מחמת ראייה בעלמא

ש'לש פעמים בשנה יראה כל זכורך אל פני האדון ה' (טו, טז)

איתא בגמ' (יומא נד ע"א): "אמר רב קטינא: בשעה שהיו ישראל עולין לרגל, מגללין
 להם את הפרוכת ומראין להם את הכרובים שהיו מעורים זה בזה, ואומרים ליהו: וזו
 חבתכם לפני המקום כחבת זכר ונקבה."
 ביאור הענין נראה, שכל אהבה היא תוצאה מהכרת המעלה או מהכרות השייכות
 האב, אף אם יראה את בנו לפני עיניו, אם אינו יודע שהוא בנו, לא ימושך אליו ולו
 ירגיש שום אהבה כלפיו בטבע.
 אבל בענין חיבת זכר ונקבה, אמרו חז"ל (ילקוט ש"ש ישיהו דמו תמה): "העין רואה חלין
 חזמן", שאינו צריך יותר מראיה בעלמא, ולכן נקט אהבת זכר לנקבה ולא איש לאשתו,
 שבין איש לאשתו יש חן נוסף, בידועו שהיא אשתו.
 והנה כאשר היהודי בא לבית המקדש, להראות עם פניו לפני ה', הרי לבו שוין
 בקרבן בידועו קוצר מעשיו כלפי בוראו, והכל גלוי וידוע לפניו.
 על כן גוללים להם הפרוכת, לומר שהחיבה כאן אינה חיבה של הכרת מעלה אלא
 של ראייה, ואם רק קיים מצות ראייה ובא לבית המקדש, כבר הקב"ה אוהבו ומחננו
 מחמת הראיה גרידא, וכדכתיב בתורה: "יראה כל זכורך", היינו להראות לפני השי"ת.
 וגם בזמן הזה הוא כך, כדכתיב: "אשרי יושבי ביתך". גם בלי תורה ותפילה, אנו
 רק מראה אדם את עצמו לפני השי"ת בבית הכנסת ובבית המדרש, על ידי כך מענוין
 הוא אהבה גדולה אלנו מהבורא ית'.

10
ראיה
שם
6
11
12

4

(11) אלה כס מזרז'

אריה שאג מי לא יירא

דורשי רשומות מצאו רמז בפסוק (עמוס ג, ח): "אריה שאג מי לא יירא",
 "אריה" ראשי תיבות: אלול ראש השנה יום הכיפורים!
 ועוד המשילו על כך משל נפלא: אדם ההולך ברחובה של עיר ולפתע
 בא מולו אריה! מה גדול ונורא פחדו של אדם זה! היש פחד גדול מזה?
 לעומת זאת, אדם לוקח את בניו הקטנים לגן חיות, שם נעמדים הם
 מול כלובו של האריה ואין הם חשים כל פחד. נהפוך הוא לבם מתמלא
 שמחה והנאה על המראה שלפניהם.

מה ההבדל?

כאשר יש מחיצה, אין האדם חש כל פחד בלבו ואילו כאשר אין כל
 מחיצה, אזי הפחד גדול ונורא!

משום כך ככל שמעלתו של האדם גדולה יותר כך אין כל מחיצה בינו
 לבין הימים הנוראים על כן לבו מתמלא רתת וזיע. ואילו האדם שלא
 שם לבו לעבודת התשובה המתבקשת ממנו בימים אלה - מחיצה עבה
 מפרידה בינו לבינם, לכן אין הוא חש כל מורא ופחד...

5